

Čas je torej lahkovorne urednike prehitel; profesor Koblar, ki se je še jeseni z njemu lastno zvestobo udeležil vsakoletnega slavističnega zborovanja, se je nanagloma poslovil in namesto nepremišljeno opuščениh voščil pišemo zdaj te besede v slovo in v spomin: slavistu, uredniku, gledališčniku, kulturnemu delavcu in človeku, v vsem enako dragocenemu.

M. Kmecl

NA ROBU SRBOHRVATSKEGA (IN SLOVENSKEGA) ETIMOLOŠKEGA SLOVARJA

France Bezljaj

Filozofska fakulteta v Ljubljani

15.

Sln. *hrobati* »glodati« in sorodno.

Celo med besedami, razvitimi iz onomatopej, ki so za raziskovalca leksike največkrat manj privlačno gradivo, se včasih pojavi zanimiva problematika. Zaradi r. *chróbatъ* »poželjivo jesti« omenja etimološka strokovna literatura tudi sln. *hróbatj* poleg *hróbiti* »hrustati, glodati«. Zraven bi lahko prišteli tudi sln. dial. *rôbav* v pomenu »puhel« (vzh. štaj.) in *rôbkati* »luščiti«, npr. *robkati* koruzo, oboje z onemitvijo začetnega *h-* pred *-r-*, kakor pri isti osnovi p. *robak* »črv«, ukr. *robák* »črv, glista« ali č. *robák* »hrošč« poleg *chrobák*. Drugačen pomenski razvoj te osnove je v r. *chróbstъ* »hrup«, *chrobostátъ*, *chrobostétъ*, *chrobostítъ* »hrumeti, grmeti, ropotati, trkati, škripati«, ukr. *chrobostítъ* »ropotati« in p. *chrobotač* »šumeti«. Temu odgovarja sln. *robántiti*, *robániti* »hrumeti, razsajati, trkati« iz **chroba(n)titi*. Naj za onemitev začetnega *h-* v slovenščini navedem še *rabûd*, *rabûda*, *rabûdje* poleg *hrabûd* »groba trava, dračje« ali *rába* »Equisetum vulgare« iz **chraba*, *râbnik* »vrsta krompirja, vrsta trave« iz **chrabnîk*.

Nihče pa ni postal pozoren na to, da se osnova *chrob-* pojavlja v slovenščini v različnih prevojnih stopnjah. Z *-e-*jevskim vokalizmom je sln. *hrébatj*, *hrébam* in *hrebetátj*, *hrebetâm*, *hrebéčem* »škripati, hropsti« in sbh. kajk. *hrebatj* »klopotati pri pretakanju iz soda«, kajk. in čak. *hrebetati* »dissonare« (Belostenec, Stulić, Voltiđi). Nedvomno je treba prišteti zraven tudi sln. *rebên* »puhel« (notr., vzh. štaj.), *rébatj*, *rebêncati* »glodati« in priimek *Rébec*. Na primarno **chrbb-* pa kaže sln. *hřbati*, *hřbam* »glodati, gristi« (vzh. štaj.), perf. *hřbniti*, *hřbnem*, ekspresivno *hřbântati* (Haloze). Dubleta *hřdati*, *hřdam* »gristi« (vzh. štaj.) se je morda razvila iz **chrbbtati*. Od substantivov spada zraven sln. dial. *hrbôtec* »od miši oglodan krompir«. Za to stopnjo prevoja smo doslej našli paralelo samo v mak. *frba* »srka« (z dubleto *šrba*) in morda, pomešano s homonimno osnovo, kakor je v sln. *škrbina*, tudi v blg. *hřrbel* (z dubleto *ščřrbel*) »oškrabljan lonec«.

Za vse tri prevojne stopnje pa imamo v slovenščini tudi pomenske paralele z začetnim *sk-*(*šk-*). Za *-o-*jevsko stopnjo je slovenski primer *škróbatj*, *škróbam* »praskati, gristi« (Lašče) in morda spada zraven tudi katero od rastlinskih imen kakor *skrôblja* »Chelidonium maius« (Vrsno) ali *škrôbec* »Achillea millefolium«, vendar pri teh imenih z lingvističnimi sredstvi ne moremo zanesljivo rekon-

struirati najverjetnejše osnove. Med slovanskimi primeri za to stopnjo naj omenim csl. *skrobotъ* »šum« in p. *skrobač* »praskati«. To je svoj čas že Brückner, KZ LI 223 povezoval z dubletami z začetnim *ch-*. Z -e-jevsko prevojno stopnjo je sln. *škrébati*, *škrébam*, *škrébljem* »praskati, gristi« (notr.), »klopotati, rožljati, doneti kakor počen zvon« (blk.), tudi *škrebetáti*, *škrebetâm*, *škrebéčem* »rožljati«, *škrebétec* »kraguljček«, *škrebetâljka*, *škrebetúlja* »vrsta kobilice«. Temu odgovarja sbh. *škrebetati* »ropotati«, csl. *oskrebsti*, *oskrebo^N* »oprasniti«, r. *skrestí*, *skrebú* »praskati, strgati«, ukr. *skrebtý*, br. *skrebáč*. Redukcijska stopnja osnove je v sln. *škřbati*, *škřbam*, *škřbljem* »praskati, gristi«, morda tudi *škrbljáti*, kar pa je lahko po moderni vokalni redukciji iz *škrebljati*. Dalje spada zraven tudi sbh. *skrbôtati*, *škrbôtati* »glodati (o miši)« in mak. *škrboti*, *čkrboti*. Podaljšana -ō-jevska stopnja pa je v sln. *škrábat*, č. *škrabati*, slš. *škrabat'*, gl. *škrabač*, dl. *škrabaš*.

To je torej ena izmed osnov, pri kateri so v slovenščini zastopane vse možnosti, ki se izolirane pojavljajo kjerkoli po slovanskem svetu. V baltskih jezikih odgovarja temu v -o-jevski stopnji lit. *skrabėti* »šumeti«, let. *skrabēt* »glodati, rožljati, šumeti«. V -e-jevski stopnji lit. *skrebėti* »škripati«, let. *skrebelis*, *skreblis* »prismuknjenec, godrnjač«. V redukcijski stopnji lit. *skribti* »crkniti, nehati hropsti, nehati bolehati«, let. *skribēt* »luščiti, strgati«, *skribināt* »glodati«. Podaljšana -ō-jevska stopnja pa je v lit. *skróbti* »posušiti se«, *skróbla* »izhiran, grizav človek«.

Iz vseh teh primerov je razvidno, da za tip **chreb-* ni treba iskati drugačnega etimološkega izhodišča kakor za tip **skreb-*. Za primer začetnega *ch-* proti balt-skemu *sk-* naj navedem še sln. *hrmêstavec*, *hrmêstanec*, *hrmêstljavec* »hrustanec« (Slov. Gorice), »uhelj« (Haloze), *hrmêstelj* »*Scleranthus perennis*« (vzh. štaj.) in sbh. kajk. *hrmestavac* »meso što hrušče pod zubima« (Zagorje, Prigorje), kar popolnoma odgovarja let. *skrumslis* »hrustanec« poleg *skrimslis* »prežvečen grizljaj«. Vrsta avtorjev primerja z r. *chróbatъ* lit. *krabždėti*, *krebždėti* »šumljati«, let. *krabināt* »škrabljati« (Berneker, I 403; Machek, Studije 26; Slavia XVI 213; Vasmer, REW III 273). Vendar je to po Fraenkle, LEW 286 samo varianta zgoraj obravnavane osnove in poleg tega lahko tudi iz slovenskega gradiva pokažemo primer z začetnim *k-* in sicer *krabati* »praskati«, morda tudi *krébat*, *krebánjiti*, *krebetáti* »mrščiti, kremžiti«.

Stara onomatopejska beseda, iz katere se je razvilo tudi lat. *scribere* »pisati« (prvotno »praskati«), srvn. *schrapen* itd., postane torej v slovensko-baltski primerjavi zanimiva za teorijo praslovanskega glasoslovja.

Alenka Šivic-Dular

Filozofska fakulteta v Ljubljani

16.

Sln. *razposajen*

Za izražanje pojma »ausgelassen, mutwillig« ima slovenščina med drugim besedo *razposajen* ter odtod izpeljane samostalnike *razposajénec* m. /*razposajénka* ž. »der/die Ausgelassene, der/die Mutwillige« in *razposajénost* »die Ausgelassen-